

Johann Hisch (str. 131-132)

Učitel náboženství proti atomové elektrárně

Představ si, že jedeš do Egypta a navštívíš pyramidu v Gíze. Stojí tu tři velké pyramidy – Cheopsova, Chephrenova a Mykerinova.

A vedle nich stojí čtvrtá velká budova, označovaná jako atomová elektrárna faraona Cheopse (2.620 až 2.580 před Kristem).

Už z ní mnoho nezbylo, již žádná vedení, ale vnitřní zařízení je téměř plně funkční. Strážci se tu pohybují v neobvyklém ošacení.

Už se tu nevyrobí žádný proud, ale po 35 letech trvání provozu je třeba stavbu dalších 4 a půl tisíce let hlídat a udržovat, dokud se záření nesníží na méně než 1 %. To může trvat dalších 150 tisíc let. (1)

Otázky žáků a žákyň

„Pane profesore, co říkáte ke hlasování o Zwentendorfu? Jak budete hlasovat? Jste pro atomovou energii, nebo proti?“

Johann Hisch (S. 131-132)

Religionslehrer gegen AKW

Stell dir vor, du fährst nach Ägypten und besuchst die Pyramiden von Gizeh. Da stehen die drei großen Pyramiden von Cheops, Chephren und Mykerinos.

Und nebenan steht ein viertes großes Gebäude, das als Atomkraftwerk von Pharao Cheops (2.620 bis 2.580 v. Chr.) beschrieben wird.

Es ist nicht mehr viel erhalten, keine Leitungen mehr, aber die Inneneinrichtung ist fast vollständig vorhanden. Wächter tummeln sich in ungewöhnlicher Kleidung.

Strom wird keiner mehr geliefert, aber nach einer Betriebsdauer von 35 Jahren muss selbst nach 4.500 Jahren der Bau beobachtet und betreut werden und dies noch für weitere 150.000 Jahre – bis die Atomstrahlung nur mehr ein Prozent beträgt. (1)

Fragen der SchülerInnen

„Herr Professor, was sagen Sie zur Abstimmung zu Zwentendorf? Wie werden Sie abstimmen? Sind Sie für oder gegen die Atomkraft?“

Podobné otázky by asi kladli žáci a žákyně v roce 1978 učitelům náboženství, mimo jiné i na tehdejším vyšším reálném gymnáziu v ulici Hegelgasse 12 v 1. vídeňském městském obvodu.

Otázky žactva byly vždy středobodem autorovy výuky, v souladu a v kontextu s podněty tehdy platného učebního plánu.

Autor vždy pokládal toto téma za aktuální, 70. léta 20. století nevyjímaje. V té době populárním „Holandském katechismu“ (2) v kapitole „Pozemský úkol“ stálo, že je život člověka na tomto světě spojen se závazkem.

Dřívější představa, že „dobrý úmysl“ je dostačující, protože v každé době přináší ovoce, byla na základě nového chápání pozemské skutečnosti doplněna:

„Je nám stále více zřejmé, jak velkou měrou právě práce na hmotných věcech samotného člověka formuje, rozvíjí a obohacuje. Nové možnosti k

So ähnlich mögen die Fragen der SchülerInnen anno 1978 gewesen sein. Als Religionslehrer war man gefragt – auch am damaligen Oberstufenrealgymnasium Hegelgasse 12 im 1. Wiener Gemeindebezirk.

Die Fragen der SchülerInnen standen immer schon im Mittelpunkt des Unterrichtes des Autors – akkordiert und in Auseinandersetzungen mit den Anregungen des damals gültigen Lehrplans.

Die Aktualität des Themas hat den Autor immer schon berührt, so auch in den 1970er-Jahren. In dem in dieser Zeit gängigen „Holländischen Katechismus“ (2) wurde unter dem Kapitel „Die irdische Aufgabe“ festgehalten, dass das Leben des Menschen auf dieser Welt mit einem Auftrag verbunden ist.

Die frühere Vorstellung, dass die „gute Meinung“ ausreichend sei, weil sie „Frucht trage für die Ewigkeit“, wurde durch ein neues Verständnis der irdischen Wirklichkeit ergänzt:

„Uns wird immer mehr deutlich, wie sehr gerade die Arbeit an den stofflichen Dingen den Menschen selbst prägt, entfaltet und bereichert. Neue Möglichkeiten zur Entfaltung allen

rozvíjení všeho lidského konání, zvláště lásky, jsou tvořeny prací.

Vytváření pozemských věcí tudíž vytváří životní prostor pro lásku a představuje tak naši spolupráci na tom, co nám Bůh přislíbil.“

A z toho se odvozuje, „že se také práce vykonává přiměřeně podle pravidel a zákonů, které spočívají v každém povolání.“

Téma zodpovědnosti za stvoření nebylo ještě na počátku 70. let 20. století v teologických disciplínách příliš tematizováno.

Přesto bylo pro autory vnímání závažnosti důsledků a dopadů neregulovaného hospodářského růstu jejich hlavním motivem.

V časopise „Werkmappe Mission“ (3), známém učitelům náboženství všech typů škol, najdeme tehdy často citovanou baladu:

„Posledních sedm dnů“ (4)

PRVNÍ den posledních sedmi dnů ON viděl svět a řekl: „Vraťte mi

menschlichen Tuns, insbesondere der Liebe, werden durch die Arbeit geschaffen.

Die Gestaltung der irdischen Dinge schafft also Lebensraum für die Liebe und ist so unsere Mitarbeit an dem, was Gott uns verheißen hat.“

Und daraus abgeleitet folgt, „dass die Arbeit auch sachgerecht getan wird, nach den Regeln und Gesetzen, die in jedem Beruf liegen.“

Das Thema der Schöpfungsverantwortung war Anfang der 1970er-Jahre noch nicht so ausgeprägt in den theologischen Disziplinen.

Dennoch stand die Betroffenheit mit den Ergebnissen und Auswirkungen des ungebremsten wirtschaftlichen Wachstums für die Autoren im Mittelpunkt des Denkens.

In der für ReligionslehrerInnen aller Schultypen bekannten Zeitschrift „Werkmappe Mission“ (3) findet sich ein damals gerne verwendeter Song:

„Die letzten Sieben Tage“ (4)

An dem ERSTEN der letzten sieben Tage sah ER die Welt und sprach: „Gebt

květiny a stromy, neboť nejste hodni užívat si jejich krásy.“ Viděl své dílo opovržené, neslyšel žádnou modlitbu a nikdo ho nevzýval. Začal další den.

A DRUHÉHO dne posledních sedmi dnů viděl svět a řekl: „Vraťte mi všechna zvířata, neboť je máte rádi jen jako hračku svých nálad.“

A TŘETÍHO dne posledních sedmi dnů viděl svět a řekl: „K čemu potřebujete hvězdy, měsíc? Chcete je jen zničit, a to se nesmí nikdy stát.“

Viděl své dílo opovrhované, neslyšel žádnou modlitbu a nikdo ho nevzýval. Začal další den.

A ČTVRTÉHO dne posledních sedmi dnů viděl svět a řekl: „Vraťte štěstí a lásku, neboť si je nezasloužíte, tyto ze všech nejkrásnější dary.“

A PÁTÉHO dne z posledních sedmi dnů vzal světu světlo a slunce, které kdysi vytvořil, zmizelo z nebeské oblohy.

mir die Blumen und Bäume zurück, denn ihr seid es nicht wert, ihre Schönheit zu genießen“. Er sah sein Werk verschmäht, er hörte kein Gebet und niemand rief ihn an. Der nächste Tag begann.

Und am ZWEITEN der letzten sieben Tage sah Er die Welt und sprach: „Gebt mir all' meine Tiere zurück, denn ihr habt sie nur lieb als Spielzeug eurer Launen.“

Und am DRITTEN der letzten sieben Tage sah Er die Welt und sprach: „Wozu braucht ihr die Sterne, den Mond? Ihr wollt sie nur zerstör'n, und das darf nie geschehen.“

Er sah sein Werk verschmäht, er hörte kein Gebet, und niemand rief ihn an. Der nächste Tag begann.

Und am VIERTEN der letzten sieben Tage sah Er die Welt und sprach: „Gebt das Glück und die Liebe zurück, denn ihr verdient sie nicht, die schönsten aller Gaben.“

Und am FÜNFTEN der letzten sieben Tage nahm Er der Welt das Licht und die Sonne, die Er einst schuf, verschwand vom Firmament.

Země se ponořila do tmy. Ještě nebylo pozdě, a přesto žádná modlitba, jen klení a křik. Tak přešel den.

A ŠESTÉHO dne posledních sedmi dnů učinil těžký krok. Spálil Zemi, svůj svět a také lidstvo, které ho nikdy neuposlechlo.

A v den POSLEDNÍ ze všech byla země pustá a prázdná, a potom plakal.“

Autor neznámý.

Žáci dostali zadání srovnat tuto baladu s biblickým úryvkem o stvoření Gen 1,1-2,4a a najít příslušná zdůvodnění pro jednotlivé fáze příběhu.

Obraz, který je jako fotomontáž Breughelova obrazu „Stavba babylonské věže“, spojen s atomovou elektrárnou (5), dává do kontrastu příběh stavby věže jako aktualizaci gigantomanie a nekontrolovatelnosti atomové energie a vizualizace jako stavbu v krajině fantazie.

Die Erde lag im Dunkel. Noch war es nicht zu spät, und dennoch kein Gebet, nur Fluchen und Geschrei. So ging der Tag vorbei.

Und am SECHSTEN der letzten sieben Tage tat Er den schweren Schritt. Er verbrannte die Erde, seine Welt, und auch die Menschheit, die nie auf ihn gehört hat.

Und dann am ALLERLETZTEN Tag war die Erde wüst und leer, und dann hat Er geweint.“

Verfasser unbekannt

Als Arbeitsaufträge waren die Hinweise, einen Vergleich mit dem Schöpfungsgedicht Gen 1,1-2,4a herzustellen und die jeweiligen Begründungen für die Aktionen herauszufinden.

Ein Bild, das als Fotomontage des Gemäldes von Breughel „Turmbau zu Babel“ mit einem Atomkraftwerk gekoppelt ist (5), kontrastiert die Turmbau-Geschichte als Aktualisierung der Gigantomanie und Nicht-Kontrollierbarkeit der Atomkraft und der Sichtbarmachung als Bauwerk in einer Fantasielandschaft.

Tyto a podobné texty a obrazy autor rád a opakovaně používal, aby podle svého vědomí a svědomí vyzýval k zodpovědnosti a zprostředkoval věcné znalosti.

Zda vůbec a jak o tom žáci a žákyně dnes přemýšlejí? Doufejme, že řeknou: Atomová energie – Ne, děkuji. (6)

(1. Jednoduchý myšlenkový experiment: Osvědčené pravidlo říká, že se musí radioaktivní materiály izolovat od životního prostředí po desetinásobnou délku jejich poločasu rozpadu, dokud nejsou neškodné. Pro konečné úložiště vyhořelých palivových článků by to bylo – vypočítáno podle poločasu rozpadu plutonia – na dobu asi 250.000 let. Aby bylo možné po tuto dobu úložiště permanentně sledovat a střežit dvěma zaměstnanci, je potřeba odpracovat okolo 4,4 miliard pracovních hodin. Při výdajích na plat 20 euro na hodinu pro zaměstnance jsou to náklady na personál na celkem 100 miliard euro.

www.dieneuepoche.com/articles/2006/03/12/10685 (2007-01-22)

Diese und ähnliche Texte und Bilder hat der Autor immer wieder eingesetzt, um – seinem Verständnis und Gewissen nach – verantwortungsbewusstes Verhalten und sachbezogenes Wissen zu vermitteln.

Ob und wie die SchülerInnen heute darüber denken? Hoffentlich: Atomkraft – Nein, danke. (6)

(1. Ein einfaches Gedankenexperiment: Eine Faustregel besagt, dass man radioaktive Materialien für die zehnfache Länge ihrer Halbwertszeit von der Umwelt isolieren muss, bis sie unschädlich sind. Für ein Endlager für abgebrannte Brennelemente wäre dies – gerechnet nach der Halbwertszeit von Plutonium – ein Zeitraum von circa 250.000 Jahren. Um in dieser Zeit dieses Lager von permanent zwei Beschäftigten über- und bewachen zu lassen, sind rund 4,4 Milliarden Arbeitsstunden notwendig. Bei Lohnkosten von 20 € pro Stunde und Beschäftigtem, entstehen Personalkosten von insgesamt rund 100 Milliarden € (www.dieneuepoche.com/articles/2006/03/12/10685 (2007-01-22))

(2. Zvěstování víry pro dospělé. Německé vydání Holandského katechismu. Nijmegen, 1968, 392 a násl.)

(3. Werkmappe Mission – dnes Werkmappe Weltkirche – je čtvrtletník pro utváření povědomí o otázkách světové církve a je vydáván papežskými misijními díly ve Vídni.)

(4. Johann Hisch, Anders leben, damit andere überleben (Žít jinak, aby ostatní přežili). Model pro AHS (gymnázium), BMHS (odborná střední škola) a vzdělávání dospělých na téma: Usmíření člověka s přírodou, se světem a se sebou samým. In: Werkmappe Nr. 57/1985,31.)

(5. Autor neznámý. In: Katechetische Blätter (Katechetní listy) 1986, 166.)

(6. Lidové hlasování uspořádané 5. 11. 1978 zabránilo s 50,4 % hlasů uvedení do provozu dokončené atomové elektrárny Zwentendorf. Od 5. 12. 1978 neumožňuje „Zákon o zákazu atomu“ (Atomsperrgesetz)

(2. Glaubensverkündigung für Erwachsene. Deutsche Ausgabe des Holländischen Katechismus. Nijmegen, 1968, 392 f.)

(3. Werkmappe Mission – heute Werkmappe Weltkirche – ist eine Quartalszeitschrift für Bewusstseinsbildung über Fragen der Weltkirche und wird von den Päpstlichen Missionswerken in Wien herausgegeben.)

(4. Johann Hisch, Anders leben, damit andere überleben. Modell für AHS, BMHS und Erwachsenenbildung zum Thema: Versöhnung des Menschen mit der Natur – mit der Welt – mit sich selber. In: Werkmappe Mission Nr. 57/1985, 31.)

(5. Autor unbekannt. In: Katechetische Blätter 1986, 166.)

(6. Die am 5.11.1978 abgehaltene Volksabstimmung verhinderte mit 50,4 % der Stimmen die Inbetriebnahme des fertig gestellten Atomkraftwerks Zwentendorf. Seit dem 5.12.1978 schließt das „Atomsperrgesetz“ die Nutzung der Kernenergie in

využití jaderné energie v Rakousku. Snahy o zprovoznění jaderné elektrárny ve Zwentendorfu byly po katastrofě reaktoru v Černobylu (26. 4. 1986) zastaveny.

<http://aeiou.iicm.tugraz.at/aeiou.en/cyklop.a/a806267> (2007-01-22))

O autorovi:

Johann Hisch, Dr.

Narozen v roce 1946 v Kalladorfu v Dolním Rakousku. Učitel náboženství na základních a vyšších školách ve Vídni. Autor nábožensko-pedagogických pomůcek a spolutvůrce učebnic pro výuku náboženství. Ředitel Nábožensko-pedagogického institutu Arcidiecéze Vídeň v letech 1996-2007. Od srpna 2007 na penzi. Iniciátor PILGRIM Schule, založené v roce 2003: „PILGRIM - vědomě žít - budoucnost tvořit“ (www.pilgrimschule.at). Vedoucí spolku „Verein der Freunde der PILGRIM-Schule“ (Spolek přátel Poutní školy). Vyznamenání: „INTRA-Preis 2004“ za komplementalitu náboženství, certifikace jako „Top nabídka“ roku 2004/2005 od Zemské akademie Dolního Rakouska.

Překlad do češtiny:

Hana Jílková

Úprava:

Helga Grimmová, Bernhard Riepl

Österreich aus. Die Bemühungen zur Inbetriebnahme von Zwentendorf wurden nach der Reaktorkatastrophe von Tschernobyl (26.4.1986) eingestellt.

<http://aeiou.iicm.tugraz.at/aeiou.encyclop.a/a806267> (2007-01-22))

Über den Autor:

Johann Hisch, Dr.

Geboren 1946 in Kalladorf, Niederösterreich. Religionspädagoge an Pflichtschulen und Höheren Schulen Wiens. Autor religionspädagogischer Behelfe und Mitarbeiter an Schulbüchern für den Religionsunterricht. Direktor des Religionspädagogischen Instituts der Erzdiözese Wien von 1996 bis 2007. Seit August 2007 im Ruhestand. Initiator der 2003 gegründeten PILGRIM-Schule: „PILGRIM – bewusst leben – Zukunft geben“ (www.pilgrimschule.at); Geschäftsführer der Freunde der PILGRIM-Schule“. Auszeichnungen: „INTRA-Preis 2004“ für die Komplementarität der Religionen, Zertifizierung als Top-Angebot 2004/05 der NÖ-Landesakademie 2006.